

เทศบาลตำบลเขาค่ายสน
อำเภอเขาค่ายสน จังหวัดพิจิตร

ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้

กองการศึกษา
เทศบาลตำบลเขาค่ายสน

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

และ

แหล่งเรียนรู้

โดย

กองการศึกษา

เทศบาลตำบลเขาชัยสน

อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา เทศบาลตำบลเขาชัยสน ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในพื้นที่ จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตใน วงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา

๑. สาขาเกษตร หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ เชลลการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ การค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

เทศบาลตำบลเขาชัยสน ได้จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย แยกตามประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

ด้านการเกษตร

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	ข้าวหมกหัตถ์จรรย์	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	ข้าวหมกหัตถ์จรรย์	นางละมัย วัตรจิกฤต	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๓.	การปลูกข้าว	นายเพิ่ม ทิพย์ทอง	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๔.	สมุนไพรพื้นบ้าน	นายสมบูรณ์ ทิพย์น้อย	ต.ควนขนุน อ.เขาชัยสน
๕.	นวัตกรรมการเกษตร	นายสมนึก แก้วทิพย์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	ร้อยลูกปัดมโนราห์	นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	ประดิษฐ์พวงกุญแจ	นางจำรัส บุญส่ง	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๓.	ประดิษฐ์ดอกไม้	นางนงเยาว์ พลับน้อย	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๔.	ประดิษฐ์พวงหรีด ดอกไม้จันทร์	นางละมัย วัตรจิกฤต	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

ด้านการแพทย์ไทย

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	นวดแผนไทย	นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	นวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร	นายสมบุญ ทิพย์นัย	ต.ควนขนุน อ.เขาชัยสน

ด้านศิลปกรรม

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	รำวง	นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	รำกลองยาว	นางจำรัส บุญส่ง	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๓.	หนังตะลุง	นายสุทิน อรุณพันธ์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๔.	นาฏศิลป์ อังกะลุง	นางนงเยาว์ พลับน้อย	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๕.	รำโนราห์	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๖.	รำกลองยาว	นางละมัย วัตรจิगत	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๗.	หนังตะลุง	นายถวิล จงอักษร	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๘.	หนังตะลุง	นายปรีชา ศรีสะอาด	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๙.	หนังตะลุง	นายเอิบ บุญส่ง	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน

ด้านจัดการ

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	ผู้สูงวัยใส่ใจลูกหลาน	นายสวัสดิ์ วัตรจิगत	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๒.	ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๓.	ให้ความรู้เด็กเล็ก	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๔.	ชมรมผู้สูงอายุ	นายจบ แก้วทิพย์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

ด้านภาษาและวรรณกรรม

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	เล่านิทาน	นางจำรัส บุญส่ง	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	เล่านิทาน	นางนงเยาว์ พลับน้อย	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๓.	เพลงพื้นบ้าน	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๔.	เล่านิทาน	นางริณณา พิศาล	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๕.	เพลงกล่อมเด็ก	นางประคอง วรรณรัตน์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๖.	เพลงกล่อมเด็ก	นางจุลิม ทิพย์ทอง	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๗.	เพลงกล่อมเด็ก	นางสุนนิจ บุญะวันตัง	ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน
๘.	เพลงกล่อมเด็ก	นางประทุมรัตน์ ศรียาเทพ	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๙.	เพลงกล่อมเด็ก	นางอารมย์ รักดำ	ต.ควนขนุน อ.เขาชัยสน
๑๐.	ทำขวัญข้าว	นางละเวง แก้วทิพย์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๑๐.	กลอนพื้นบ้าน	นายจบ แก้วทิพย์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

ด้านศาสนาและประเพณี

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	พิธีกรรมทางศาสนา	นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๒.	พิธีกรรมทางศาสนา	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๓.	พิธีกรรมทางศาสนา	ร.ต.ต.คมกริช แท่นประมูล	หมู่ ๓ ต.ท่ามะเดื่อ
๔.	ประเพณีท้องถิ่น	นางนงเยาว์ พลับน้อย	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๕.	ประเพณีท้องถิ่น	นางประคอง วรรณรัตน์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

ด้านอื่นๆ

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑.	การละเล่นพื้นบ้าน	นายสวัสดิ์ วัตรจิภฤต	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๒.	อาหาร ขนม พื้นบ้าน	นางจำรัส บุญส่ง	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๓.	อาหารพื้นบ้าน	นางประทุม เกตุสุวรรณ	หมู่ ๑๐ ต.เขาชัยสน
๔.	ขนมพื้นบ้าน	นางละม้าย วัตรจิภฤต	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๕.	ขนมพื้นบ้าน	นางประคอง วรรณรัตน์	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๖.	ขนมพื้นบ้าน	นางจุลิม ทิพย์ทอง	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน
๗.	การละเล่นพื้นบ้าน	นายสมบุรณ์ ทิพย์นัย	ต.ควนขนุน อ.เขาชัยสน
๘.	ของเล่นพื้นบ้าน	นายสุพจน์ พลับน้อย	หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน

แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่

๑. วัดอุดมวาราราม อำเภอเขาชัยสน
๒. วัดบรรพตพินิต อำเภอเขาชัยสน
๓. โรงเรียนเขาชัยสน
๔. โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๕. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาชัยสน
๖. ศูนย์การเรียนรู้ ICT โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๗. สถานีตำรวจเขาชัยสน
๘. ที่ว่าการอำเภอเขาชัยสน
๙. สาธารณสุขอำเภอเขาชัยสน
๑๐. โรงพยาบาลเขาชัยสน
๑๑. ที่ทำการไปรษณีย์อำเภอเขาชัยสน
๑๒. ตลาดสดอำเภอเขาชัยสน
๑๓. ตลาดน้ำเขาชัยสน
๑๔. บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน
๑๕. ธารน้ำเย็นเขาชัยสน
๑๖. ถ้ำพระอำเภอเขาชัยสน
๑๗. ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน. อำเภอเขาชัยสน)
๑๘. แหล่งเรียนรู้นาข้าว
๑๙. แหล่งเรียนรู้การทำสวนยางพารา/การผลิตยางแผ่น
๒๐. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการแกะตัวหนังตะลุง
๒๑. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน คนที่ดำ
๒๒. ห้องสมุดโรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๒๓. ห้องสมุด/สื่อการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาชัยสน
๒๔. ห้องสมุดประชาชนอำเภอเขาชัยสน
๒๕. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (แปลงผัก) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาชัยสน
๒๖. ห้องพยาบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาชัยสน
๒๗. มุมประสบการณ์ ภายในห้องเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเขาชัยสน
๒๘. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๒๙. ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๓๐. ห้องเรียน Smart Classroom โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๓๑. แปลงผัก Hydroponic โรงเรียนเทศบาลเขาชัยสน
๓๒. แหล่งเรียนรู้กลุ่มผลิตข้าวกล้อง-ข้าวซ้อมมือ
๓๓. วัดเขียนบางแก้ว ต.จองถนน อ.เขาชัยสน
๓๔. แหล่งเรียนรู้การทำประมง ปลาหัวโหม่ง ต.จองถนน อ.เขาชัยสน

๓๕. แก่งหูแร่ อ.บางแก้ว
๓๖. แหล่งเรียนรู้ทองคำเขาชัยสน
๓๗. สระว่ายนํ้าเทศบาลตำบลเขาชัยสน
